

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ

« Απεικονίσεις των Ατόμων με Αναπηρία στα Παιδικά Βιβλία».

"Illustrations of People with Disabilities in Children's Books".

Φοιτήτρια: Φλώρου Ευαγγελία

ΑΕΜ: 3227

Επόπτες: Κωτόπουλος Τριαντάφυλλος

Βακάλη Άννα

Φλώρινα, 2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία επιχειρεί να προσεγγίσει την απεικόνιση των ατόμων με αναπηρία στην Παιδική Λογοτεχνία. Το θεωρητικό πλαίσιο δομείται στα δυο πρώτα κεφάλαια γύρω από τους όρους της παιδικής λογοτεχνίας, θεματογραφίας, ιδεολογίας και ετερότητας στην παιδική λογοτεχνία. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας αναλύονται τα βιβλία παιδικής λογοτεχνίας, τα οποία έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τα άτομα με αναπηρία. Επιχειρείται, δηλαδή, μια σκιαγράφηση χαρακτήρων, αντιμετώπιση κοινωνικού περιβάλλοντος απέναντι στα άτομα με αναπηρία, λύσεις που προτείνει ο εκάστοτε συγγραφέας, ιδεολογική τοποθέτηση. Στο τελευταίο μέρος παρατίθενται τα συμπεράσματα που επήλθαν έπειτα από τη συνολική συγγραφή και ανάγνωσή της, αναφορικά με τη συμβολή και την επίδραση της παιδικής λογοτεχνίας στον τομέα της ειδικής αγωγής.

Λέξεις Κλειδιά: Παιδική λογοτεχνία, ειδική αγωγή, ιδεολογία, ετερότητα, αναπηρία.

Abstract

This diploma thesis attempts to approach the depiction of people with disabilities in children's literature. Initially, the theoretical background is analyzed, which is important in order to lead the reader to a fuller understanding of the work and the meanings it aims to pass. The theoretical framework is structured in the first two chapters around the terms of children's literature, theology, ideology and otherness in children's literature. The second part of the thesis analyzes the books of children's literature, which have as a common characteristic the persons with disabilities. This is an analysis of history, character delineation, addressing the social environment towards people with disabilities, solutions proposed by the author, ideological positioning. In the last part, the conclusions that have been made after its overall writing and reading about the contribution and influence of children's literature in the field of special education.

Key words: Children's literature, special education, ideology, diversity, disability.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
Κεφάλαιο 1ο Παιδική Λογοτεχνία.....	5
1.1 Η Έννοια της Παιδικής Λογοτεχνίας.....	5
1.2 Θεματογραφία της Παιδικής Λογοτεχνίας.....	6
1.3 Ιδεολογία στην Παιδική Λογοτεχνία	7
Κεφάλαιο 2ο Η Αναπηρία στην Παιδική Λογοτεχνία.....	9
2.1 Η Ετερότητα στην Παιδική Λογοτεχνία	9
2.2 Το Κοινωνικό Μοντέλο για την Αναπηρία	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο.....	12
3.1 Σκοπός Έρευνας.....	12
3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα.....	12
3.3 Υλικό Έρευνας.....	12
3.4 Μεθοδολογία Έρευνας.....	13
3.5 Αναλύσεις Λογοτεχνικών Κειμένων	14
ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΣΤΑ.....	43
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	47

|

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό ότι σε κάθε εποχή και πολύ περισσότερο τη σημερινή τεχνοκρατική κοινωνία, οι άνθρωποι βιώνουν προβλήματα, τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν. Τα παιδιά, εκτός από τους ενήλικες, βιώνουν, επίσης, ζητήματα, ένα από τα οποία είναι ο ρατσισμός λόγω έλλειψης σεβασμού απέναντι στη διαφορετικότητα. Η λογοτεχνία αποτελεί μέσο αντιμετώπισης δύσκολων καταστάσεων, αφού μέσα από την ανάγνωση το παιδί διδάσκεται και πολλές φορές υιοθετεί τρόπους επίλυσης των προβλημάτων του, μιμούμενο τις πράξεις του ήρωα. Η ανάγνωση παιδικών βιβλίων ταξιδεύει το άτομο σε έναν άλλο κόσμο, όπου συμπάσχει με τις περιπέτειες των ηρώων, αφουγκράζεται τις σκέψεις τους, αποδέχεται ή απορρίπτει τη στάση τους απέναντι στα γεγονότα. Η διαδικασία της ανάγνωσης προσφέρει διέξοδο στο άτομο, το οποίο προβληματίζεται, ευαισθητοποιείται, αφυπνίζεται. Άλλωστε, αποστολή και έργο της λογοτεχνίας είναι η επαφή του ατόμου από μικρή ηλικία με ιστορίες αλληγορικές και διδακτικές, που το ωθούν σε ένα τρόπο σκέψης, δράσης και επίλυσης αποτελεσματικής ζητημάτων που υπάρχουν ή θα προκύψουν ενδεχομένως μελλοντικά (Κανατσούλη, 2002).

Η «Παιδική Λογοτεχνία» μπορεί να δράσει καταλυτικά στη διαμόρφωση ιδεολογίας, η οποία να αποδέχεται και να σέβεται το διαφορετικό. Η διαφορετικότητα και η αναπηρία συγκεκριμένα αποτελεί θέμα πολλών παιδικών λογοτεχνικών βιβλίων. Δεν είναι πολλές οι έρευνες σχετικά με το ζήτημα της αναπηρίας στην παιδική λογοτεχνία. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στα εκπαιδευτικά προγράμματα δεν εντάσσεται η αναπηρία ως διαφορά και δεν διδάσκονται στα παιδιά έργα που σχετίζονται με την ετερότητα, αν και το σημερινό σχολείο περικλείει μαθητές με ειδικές ικανότητες και η ειδική αγωγή έχει αρχίσει να αποκτά καίριο ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι λογοτεχνικές απεικονίσεις τους έχουν, μέχρι στιγμής, αποτελέσει ελάχιστα αντικείμενο εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Εντύπωση προκαλεί ότι, ακόμη κι όταν τα παιδιά έρχονται σε επαφή με βιβλία που απεικονίζουν την αναπηρία, οι ήρωες παρουσιάζονται είτε παθητικοί είτε υπερήρωες κι όχι άτομα γήινα, «φυσιολογικά» (Blaska, 2003).

Κεφάλαιο 1^ο Παιδική Λογοτεχνία

1.1 Η Έννοια της Παιδικής Λογοτεχνίας

Η «Παιδική Λογοτεχνία» μοιάζει ένας καθρέφτης μέσα από τον οποίο τα παιδιά μπορούν να δουν χαρακτηριστικά των ηρώων που μοιάζουν με τον εαυτό τους. Είναι όμως και ένα παράθυρο που τα διευκολύνει να κοιτάξουν πέρα από το άμεσο περιβάλλον τους και να γνωρίσουν τον κόσμο (Blaska, 2004).

Υπάρχουν ποικίλοι ορισμοί για την έννοια της «Παιδικής Λογοτεχνίας». Σύμφωνα με το Δελώνη (1986), παιδική λογοτεχνία είναι «ο σύνολος χώρος μέσα στον οποίον συνυπάρχουν και λειτουργούν όλα εκείνα τα άρτια λογοτεχνικά έργα που απευθύνονται άμεσα ή έμμεσα στις αισθητικές απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα της νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας και που ανταποκρίνονται στο αντιληπτικό, γλωσσικό και συναισθηματικό τους επίπεδο». Νεότεροι μελετητές, όπως ο Hollindale προσθέτουν προβληματισμούς και νέες απόψεις σχετικά με την Παιδική Λογοτεχνία, όπως ότι περιλαμβάνει «τα κείμενα εκείνα που έχουν κοινά κάποια συγκεκριμένα μυθοπλαστικά χαρακτηριστικά, τα οποία ενεργοποιούνται από ένα αναγνωστικό γεγονός : ότι διαβάζονται, δηλαδή, από παιδιά» (Κανατσούλη, 2002).

Οι ιστορίες που έχουν ως αποδέκτες τα παιδιά παρουσιάζουν συγκεκριμένη δομή και πλοκή και διαφέρουν από εκείνες που απευθύνονται σε ενήλικες. Αρχικά, χρησιμοποιούν απλό και λιτό λόγο, διανθισμένο με επίθετα και ουσιαστικά. Διέπονται από αμεσότητα και δεν χρησιμοποιούν σύνθετα νοήματα, έτσι ώστε να είναι εύληπτα και κατανοητά από την παιδική ηλικία. Η παιδική λογοτεχνία εμπεριέχει το ρεαλιστικό αλλά, κυρίως, το φανταστικό στοιχείο. Επικεντρώνεται στη δράση των ηρώων, χαρακτηρίζεται από διδακτισμό και επανάληψη. Στόχο της αποτελεί η γλωσσική καλλιέργεια των παιδιών, η διδαχή, η αισθητική καλλιέργεια. Φυσικά, από τις παιδικές ιστορίες δεν απουσιάζει το ιδεολογικό στοιχείο, αφού ενημερώνουν, προβληματίζουν, ευαισθητοποιούν και διαμορφώνουν τον ηθικό χαρακτήρα των παιδιών (Σεμερτζίδου, 2005).

1.2 Θεματογραφία της Παιδικής Λογοτεχνίας

Παλαιότερα, ως και το 19^ο αιώνα, κυριαρχούσε η λανθασμένη αντίληψη ότι το περιεχόμενο των παιδικών ιστοριών δεν πρέπει να μεταφέρει μηνύματα κοινωνικού περιεχομένου και να προβληματίζει τους μικρούς αναγνώστες. Τον 20^ο αιώνα παρουσιάζεται μια μεταστροφή αυτής της άποψης και άνθιση της λογοτεχνίας για παιδιά και ανατρέπεται η παλαιότερη αντίληψη ότι τα παιδιά είναι καλύτερο να μην ξέρουν, ότι δεν ωφελεί να μάθουν για τα κοινωνικά και άλλα προβλήματα που ταλανίζουν τον κόσμο. Κυρίως κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 οι συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας θεωρούν πως κάθε ζήτημα είναι δυνατόν να παρουσιαστεί στα παιδιά στα παιδικά βιβλία, αρκεί να δοθεί με τρόπο που συνάδει με την ηλικία και το γνωστικό και συναισθηματικό τους υπόβαθρο (Κατσίκη-Γκίβαλου, 1995).

Με κοινή αναφορά την προηγούμενη αντίληψη, παρουσιάζονται αλλαγές στην παιδική λογοτεχνία, στην οποία εντάσσονται κείμενα διαφορετικής θεματολογίας, όπως θέματα που αφορούν την οικολογική συνείδηση, τη βία, την ειρήνη και τον πόλεμο, τη διαφορετικότητα, την τεχνολογική πρόοδο. Η σύγχρονη παιδική λογοτεχνία εστιάζει περισσότερο στις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες, στα ατομικά και συλλογικά δικαιώματα, επιδιώκοντας να μεταδώσει στα παιδιά το αίσθημα της ατομικότητας και του δικαιώματος να είναι κανείς διαφορετικός και μοναδικός. Οι συγγραφείς, λοιπόν, παιδικών ιστοριών στοχεύουν μεν στην καλλιέργεια της αισθητικής απόλαυσης και την ψυχαγωγία των ανηλίκων, ενώ παράλληλα εντάσσουν και ιδεολογικά μηνύματα στα βιβλία τους (Καλλέργης, 1995).

1.3 Ιδεολογία στην Παιδική Λογοτεχνία

Η ιδεολογία είναι η στάση, η σκέψη, η συμπεριφορά του ατόμου σχετικά με ζητήματα, όπως η δικαιοσύνη, η ταυτότητα. Σύμφωνα με την Κανατσούλη (2002), «με τον όρο ιδεολογία, θα εννοούμε τα συμπεράσματα, τις απόψεις και τις σχετικές συζητήσεις σχετικά με τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες, είτε διατυπώνονται με τρόπο φανερό είτε καλυμμένο. Θα εννοούμε επίσης και αυτό που αποτυπώθηκε ως ιδεολογία στην κοινή λογική, αυτή που καθορίζει την καθημερινότητα και δεν έχει, φανερά τουλάχιστον, σχέση με πολιτικές θεωρήσεις και διεκδικήσεις».

Μέσο μετάδοσης και διάδοσης της ιδεολογίας αποτελεί το βιβλίο. Αυτό συμβαίνει διότι η ιδεολογία μεταδίδεται μέσα από τον λόγο, τη γλώσσα, την οποία γλώσσα χρησιμοποιεί η λογοτεχνία. Η γλώσσα ουσιαστικά περνάει και εγγράφει στα κείμενα ιδεολογίες, οι οποίες διαμορφώνονται σύμφωνα με τις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες. Η ιδεολογία εκφράζεται μέσα από τη λογοτεχνία -και η λογοτεχνία μέσα από τη χρήση της γλώσσας και την ανάγνωση διαμορφώνει την ιδεολογία. Τα βιβλία μπορούν να περάσουν ιδεολογικά μηνύματα και αποτρέπουν την εμφάνιση νοσηρών φαινομένων, όπως ο ρατσισμός, η προκατάληψη. Η «Παιδική Λογοτεχνία» απευθύνεται σε ανηλίκους, που σημαίνει ότι μπορεί πιο εύκολα να διαμορφώσει το χαρακτήρα τους, αφού ακόμη στη μικρή ηλικία δεν έχουν παρεισφρήσει παράγοντες άλλοι (Κανατσούλη, 2002).

Όπως υπογραμμίζει η Κανατσούλη (2004), «ο τρόπος με τον οποίον αυτή η ιδεολογία θα μεταδοθεί στα παιδιά δεν θα πρέπει να είναι εξόφθαλμος και απροκάλυπτα άμεσος. Η ιδεολογία που κρύβεται μέσα σε ένα παιδικό λογοτεχνικό ανάγνωσμα, πρέπει να είναι δοσμένη έτσι ώστε να μην ταυτίζεται το κείμενο με διάφορες συγκεκριμένες πολιτικές θέσεις και να αποφεύγεται η υποβάθμιση της ποιότητας του. Οπότε το παιδί αναγνώστης μπορεί είτε να διαβάσει, είτε όχι ένα βιβλίο και συνεπώς αναπόφευκτα να συμφωνήσει ή να διαφωνήσει έμμεσα με αυτό που παρουσιάζεται στο περιεχόμενό του».

Το παιδικό βιβλίο χρησιμοποιεί συγκεκριμένους τρόπους μετάδοσης της ιδεολογίας, οι οποίοι σύμφωνα με την Πρεβεζάνου (2007) είναι οι παρακάτω:

- ✚ Μετάδοση με άμεσο τρόπο της συνειδητής ιδεολογίας του συγγραφέα προς τον αναγνώστη μέσα από την αφήγηση μιας παιδικής ιστορίας,

- ✚ Παθητική ιδεολογία: ο συγγραφέας μέσα από το λεξιλόγιο, τη δομή, την πλοκή που χρησιμοποιεί περνά στον αναγνώστη μηνύματα.

|

Κεφάλαιο 2^ο Η Αναπηρία στην Παιδική Λογοτεχνία

2.1 Η Ετερότητα στην Παιδική Λογοτεχνία

Θέμα της εργασίας αποτελεί η απεικόνιση της αναπηρίας, μιας μορφής ετερότητας, στην παιδική λογοτεχνία. Η ετερότητα δηλώνει το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να είναι διαφορετικός από τους άλλους. Η ετερότητα εντάσσεται στη θεματολογία των παιδικών αναγνωσμάτων, αφού η σημερινή πολυπολιτισμική κοινωνία αποτελείται από ανομοιογενείς ομάδες ατόμων που συμβιώνουν. Η «Παιδική Λογοτεχνία» προσαρμόζεται στις τάσεις της εποχής και ενσωματώνει το θέμα της διαφορετικότητας στις παιδικές ιστορίες, ούτως ώστε τα παιδιά να σέβονται το διαφορετικό, να μην ακολουθούν τη μάζα, να μην περιθωριοποιούνται (Γκόβαρης, 2011).

Η περιορισμένη παρουσία βιβλίων με χαρακτήρες που έχουν κάποιου είδους αναπηρία τονίζει την ανάγκη για περισσότερες ιστορίες, οι οποίες να αντιπροσωπεύουν την ποικιλομορφία της κοινωνίας που περιλαμβάνει άτομα διαφορετικών ικανοτήτων. Η παροχή υλικού λογοτεχνίας που εμπεριέχει χαρακτήρες με κάποιου είδους αναπηρία θεωρούν ότι αντανακλά την αυξανόμενη κοινωνική ποικιλομορφία, προωθεί θετικές στάσεις προς μαθητές όλων των δυνατοτήτων και βοηθά στην ανάπτυξη θετικής αυτοεικόνας σε παιδιά με αναπηρία (Blaska, 2004).

Από την άλλη πλευρά, η παράλειψη ομάδων από τη λογοτεχνία είναι σημαντικό θέμα προς διαπραγμάτευση. Η απουσία ή υποπαρουσίαση ομάδων λιγότερο ευνοημένων και των εμπειριών τους από την παιδική λογοτεχνία ή η ανάθεση σε ήρωες που δεν ανήκουν σε κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες ρόλων υποδεέστερων ή ρόλων αντιπροτύπων δείχνει αναμφίβολα μια στάση απαξιοτική απέναντί τους. Ας μην ξεχνάμε ότι η αναπηρία παράγεται πολιτισμικά και δομείται κοινωνικά (Olivier, 2009).

Στην «Παιδική Λογοτεχνία», ο «Άλλος», αναδεικνύεται μέσα από μια σειρά στερεοτυπικών κλισέ που τον ξεχωρίζουν και τον αποξενώνουν, όπως είναι η εμφάνιση. Πολλές φορές ένας εμφανίσιμος εξωτερικά ήρωας υποδηλώνει την καλοσύνη, την ευγένεια. Η εμφάνιση, λοιπόν, καθορίζει τον χαρακτήρα του ήρωα. Σύμφωνα με τη Γιαννικοπούλου (2008), «-η στερεοτυπική παγίωση ορισμένων

χαρακτήρων, δημιουργεί αναγνωρίσιμες και προβλέψιμες φιγούρες που παρουσιάζουν τα ίδια χαρακτηριστικά από βιβλίο σε βιβλίο».

Η Πρεβεζάνου (2007) διαχωρίζει τον «άλλο» στη λογοτεχνία σε τρεις κατηγορίες:

- ❖ Μειονεκτικός: ο «άλλος» δεν συνάδει με το φυσιολογικό, απορρίπτεται, περιθωριοποιείται. Κυριαρχεί ο διαχωρισμός του φυσιολογικού χαρακτήρα, ο οποίος επιδοκιμάζεται και του «μειονεκτικού», ο οποίος αποδοκιμάζεται. Δημιουργούνται προκαταλήψεις και στερεότυπα. Η διαφορετικότητα επιφέρει αισθήματα ντροπής, κατωτερότητας.
- ❖ Όμοιος: η δημιουργία και ύπαρξη στη λογοτεχνία του «όμοιου άλλου» ωθεί τον αναγνώστη να συνειδητοποιήσει ότι ο «άλλος» δε διαφέρει από τους υπολοίπους αλλά παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά. Με τον τρόπο αυτό, το άτομο αναθεωρεί την εικόνα του για το διαφορετικό, προσαρμόζεται και σέβεται την ετερότητα και τη διαφορά.
- ❖ Χαρισματικός: αυτός ο τύπος πολλές φορές υπερτερεί του φυσιολογικού, αφού αναπτύσσει δεξιότητες σε μέγιστο βαθμό. Αυτή η τυπολογία οδηγεί σε σκέψη και -κλονίζει κάποιες ισορροπίες αναφορικά με τη διαμορφωμένη ιδεολογία της εκάστοτε κοινωνίας απέναντι στον «Άλλο».

Στις παραπάνω κατηγορίες πρέπει να συμπεριλάβουμε και αυτήν που αφορά στον σωματικά ή διανοητικά –«Άλλο»-. Η μειονεξία του, αυτό που τον καθιστά διαφορετικό, έχει να κάνει με σωματικά και διανοητικά εμπόδια. Το άτομο με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζεται ως –«άλλος»- τόσο από την ίδια την κοινωνία και τους νόμους που την διέπουν, όσο και από τους ίδιους τους ανθρώπους που τη συγκροτούν, οι περισσότεροι από τους οποίους αντιμετωπίζουν τον διαφορετικό ως πρόβλημα και όχι ως κομμάτι της κοινωνίας και της καθημερινότητας (Τζανή, 2004).

2.2 Το Κοινωνικό Μοντέλο για την Αναπηρία

Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας που υποστηρίζει ότι η αναπηρία συνιστά κοινωνική κατασκευή και προϊόν κοινωνικών πρακτικών απομόνωσης και αποκλεισμού (Γκόβαρης, 2011). Ο αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση του ατόμου με αναπηρία οφείλεται σε κοινωνικούς παράγοντες κι όχι σε ιατρικούς, γεννητικούς. Αυτός είναι ο λόγος που ο όρος «άτομα με ειδικές ανάγκες» θεωρείται μειονεκτικός και προσβλητικός και παραχωρεί τη θέση του στον όρο «άτομα με αναπηρίες».

Η κοινωνία αντιμετωπίζει τα άτομα με αναπηρίες ως κατώτερα κι όχι ως άτομα με συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες. Απέναντί τους φέρεται υποτιμητικά, αποστασιοποιείται και τα περιθωριοποιεί. Αυτά τα άτομα, όμως, έχουν κοινωνικές ανάγκες, αποτελούν μέλη της κοινωνίας και ο παραγκωνισμός τους και η έλλειψη σεβασμού στη διαφορετικότητά τους δεν οδηγεί τον κοινωνικό ιστό στην ευημερία, την ισότητα και την αξιοκρατία (Γκόβαρης, 2011).

Οι τρόποι με τους οποίους διαχειρίζονται την έννοια της ταυτότητας οι δημιουργοί των παιδικών και εφηβικών βιβλίων συνδέονται άμεσα με την έννοια της ένταξης και της διαδικασίας του να ανήκει κανείς σε μια ομάδα. Ήρωες όχι ανάπηροι ή ταυτισμένοι με την αναπηρία τους, ηρωοποιημένοι ή θυματοποιημένοι, υπεράνθρωποι ή βάρη για την οικογένεια και την κοινότητα, είναι ήρωες απαλλαγμένοι από στερεοτυπικά είδη απεικονίσεων. Επιπλέον η απομάκρυνση από το κυρίαρχο, ακόμα, ιατρικό μοντέλο βοηθά στην επικράτηση περισσότερων δίκαιων και ρεαλιστικών απεικονίσεων (Blaska, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Σκοπός Έρευνας

Η παρούσα εργασία διερευνά τον τρόπο απεικόνισης των ατόμων με αναπηρία στα παιδικά βιβλία και ειδικότερα τη σχέση που αναπτύσσουν με την κοινωνία, τα εξωτερικά και εσωτερικά τους χαρακτηριστικά και το βαθμό αποδοχής τους από τους άλλους.

3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Ερευνητικά Ερωτήματα στα οποία απαντά η συγκεκριμένη έρευνα αποτελούν τα παρακάτω:

- Ποια είδη αναπηρίας προβάλλονται και περιγράφονται στα παιδικά βιβλία;
- Ποια εξωτερικά χαρακτηριστικά αποδίδονται στο παιδί με αναπηρία;
- Ποια είναι τα συναισθήματα και η συμπεριφορά του ατόμου με αναπηρία σε αλληλεπίδραση με το κοινωνικό περιβάλλον και πώς τα επηρεάζει η στάση του περιβάλλοντος θετικά ή αρνητικά;
- Ποιες δυσκολίες συναντά το ανάπηρο παιδί στην καθημερινή του ρουτίνα και ποια είναι τα ενδιαφέροντά του;
- Πώς διαμορφώνονται οι σχέσεις του αναπήρου παιδιού με τους μη έχοντες αναπηρία ομηλικούς του;
- Σε ποιο βαθμό τα βιβλία τα παιδικά προωθούν την αποδοχή των ατόμων με αναπηρία;

3.3 Υλικό Έρευνας

Το υλικό της παρούσας έρευνας αποτελούν 10 παιδικά βιβλία, το περιεχόμενο των οποίων σχετίζεται με την απεικόνιση και αναπαράσταση ατόμων με αναπηρίες. Τα βιβλία αυτά είναι τα εξής:

Αλεξοπούλου-Πετράκη Α. (2005) «Φίλοι ... φως φανάρι», Παπαδόπουλος, Αθήνα.

Ανδρικόπουλος, Ν. (2007) Δυο παπούτσια με καρότσι. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πουλάκης Π. (2006) «Ο Αυτός», Καλειδοσκόπιο, Αθήνα.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Το βουνό των νάνων – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Η μάγισσα Αμπουλίνα – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Μια μαγική νύχτα – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Η λευκή Μόλι – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Ψαράτη Λ. (1991) «Ο Θωμάς», Άγκυρα, Αθήνα.

Brigitta, S. (2013) Όλιβερ. Αθήνα: Ίκαρος.

Ross T. (2001) « Η Αργυρώ γελάει», Πατάκη, Αθήνα.

Τα παραπάνω υπό μελέτη βιβλία επιλέχθηκαν ως κατάλληλο υλικό, διότι πραγματεύονται το θέμα της ετερότητας, διαφορετικότητας και της αποδοχής της. Οι πρωταγωνιστές αποτελούν άτομα που παρεκκλίνουν από τα κυρίαρχα πρότυπα, στιγματίζονται, περιθωριοποιούνται από την κοινωνία και στο τέλος γίνονται αποδεκτοί. Τα παιδικά αυτά βιβλία παρουσιάζουν ήρωες εύκολα αναγνωρίσιμους, στην αναγνώριση των οποίων συμβάλλει η ύπαρξη εικόνων. Οι ιστορίες συνάδουν με την ηλικία του αναγνωστικού κοινού με την κατάλληλη χρήση της γλώσσας.

3.4 Μεθοδολογία Έρευνας

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία που διερευνά τις απεικονίσεις των ατόμων με αναπηρία στα παιδικά βιβλία είναι η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Η συγκεκριμένη μέθοδος επιλέχθηκε, διότι περιγράφει διεξοδικά τις κοινωνικές προεκτάσεις της επικοινωνίας και επιτρέπει την ανάλυση του συνόλου των στοιχείων της επικοινωνίας ανάμεσα στον πομπό και τους αποδέκτες-αναγνώστες. Οι κατηγορίες που αποτέλεσαν σημείο αναφοράς της έρευνας και καθόρισαν την πορεία της, είναι οι εξής:

A. Το παιδί με αναπηρία

- I. Τα είδη της αναπηρίας
- II. Εξωτερικά γνωρίσματα του ανάπηρου παιδιού (ηλικία, εμφάνιση)
- III. Εσωτερικά γνωρίσματα του ανάπηρου παιδιού (συμπεριφορά, συναισθήματα)
- IV. Δραστηριότητες ρουτίνας του ανάπηρου παιδιού (αθλητισμός, σχολείο)
- V. Δυσκολίες στην καθημερινότητα του ανάπηρου παιδιού

B. Το ανάπηρο παιδί και οι άλλοι

- I. Το ανάπηρο παιδί και η φίλια
- II. Τα συναισθήματα της οικογένειας για το παιδί με αναπηρία

3.5 Αναλύσεις Λογοτεχνικών Κειμένων

✓ «Ο Αυτός»

«Ο Αυτός» είναι ένα από τα χελωνάκια που γεννήθηκαν σε κάποια παραλία ένα καλοκαίρι. Ένα χελωνάκι διαφορετικό από τα άλλα, που προσπαθεί να επιβιώσει από του γλάρους κι άλλους κινδύνους που ενεδρεύουν. Ούτε η μαμά του όμως ούτε τ' αδέρφια του ήταν περήφανα γι' αυτόν. «Ο Αυτός» ήταν διαφορετικός και απρόβλεπτος. Έτρεχε, όχι προς τη θάλασσα, αλλά προς το βουνό. Συνήθως ήταν κλεισμένος μέσα στο καβούκι του, απομονωμένος από την ομάδα σαν να βρισκόταν στο δικό του κόσμο. Κανένας δεν μπορούσε να καταλάβει τι του συμβαίνει. Μετά από πολύ καιρό, η αδελφή του η Βαγιού ανακάλυψε το μυστικό που κρυβόταν μέσα στο καβούκι του, αφού το καβούκι του ήταν διάφανο. Μπορούσε να βλέπει και να παρακολουθεί τα πάντα, μόνο που τα έβλεπε όλα διαφορετικά. Γιατί το καβούκι του ήταν ένας τεράστιος μεγεθυντικός φακός. Από τότε, κανείς δεν ήθελε να τον αλλάξει,

ούτε στενοχωριόταν για αυτόν. Αντίθετα, τους άρεσε που είχαν τον Αυτό στην δική τους οικογένεια.

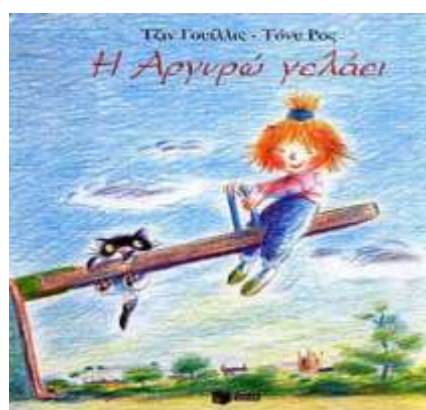
Κεντρικός χαρακτήρας της ιστορίας, όπως φανερώνεται ήδη από τον τίτλο, είναι ο Αυτός, ένα από τα 75 χελωνάκια που γέννησε η κα. Πηνελόπη. Καθόλη την έκταση της ιστορίας κανένας δεν φαίνεται να μπορεί αλλά ούτε να προσπαθεί να τον καταλάβει, εκτός από την αδελφή του –τη Βαγού- η οποία είναι η μόνη που προσπαθεί να τον προσεγγίσει. Το βιβλίο είναι εικονογραφημένο, ενώ ο τίτλος «ο Αυτός» είναι ονοματικός. Είναι δηλαδή το όνομα που ο ίδιος ο ήρωας έδωσε στον εαυτό του. Ο τίτλος, πληροφορεί τον αναγνώστη πως ο συγκεκριμένος ήρωας της ιστορίας δεν είναι σαν τους άλλους. Δεν έχει συνηθισμένο όνομα, ούτε συνηθισμένο τρόπο σκέψης. Είναι διαφορετικός. Ο συγγραφέας καλεί τους αναγνώστες να δουν την ιστορία όπως θα την έβλεπε ο Αυτός, ώστε να προσεγγίσουν τον αυτισμό με ενσυναίσθηση και όχι να τον αντιμετωπίζουν ως κάτι το αλλόκοτο.

Το συγκεκριμένο βιβλίο μπορεί να αναγνωσθεί εκτός από υγιή παιδιά και από παιδιά με ήπιο αυτισμό, τα οποία είναι σε θέση να διαβάσουν ή έστω να παρακολουθήσουν τη ροή των εικόνων. Το όνομα του ήρωα «Ο Αυτός» είναι αλληγορικό, συμβολικό. Ως ήρωας παρουσιάζεται σφαιρικός, αφού αναλύεται διεξοδικά ο χαρακτήρας του, οι αλλόκοτες κινήσεις του. Επίσης, είναι ατομικός ήρωας, αφού η δράση του περιστρέφεται γύρω από τον ίδιο, δυναμικός, μια και υπάρχει εξελικτική πορεία στον χαρακτήρα του και θετικός, αφού επιτυγχάνει να κερδίσει τη συμπάθεια και συγκινεί τον αναγνώστη.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΟ/ΣΥΜΒΟΛΙΚΟ
ΦΥΛΟ	ΖΩΑΚΙ, ΑΡΣΕΝΙΚΟ
ΗΛΙΚΙΑ	ΜΙΚΡΟ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΑΥΤΙΣΜΟΣ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ

ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΣ

✓ «Η Αργυρώ Γελάει»

«Η Αργυρώ γελάει», -της Τζιν Γουίλλις,- είναι ένα από τα σπουδαία βιβλία που υιοθέτησε, κατά τη γνώμη του γράφοντος, μια εξαιρετική οπτική. Η μικρή πρωταγωνίστρια, Αργυρώ, κάνει ακριβώς ό,τι κάνουν όλα τα παιδιά. Γελάει, σκαρφαλώνει, παίζει, θυμώνει. Μόνο στην τελευταία σελίδα αποκαλύπτεται ότι η Αργυρώ κάθεται σε ένα αναπηρικό αμαξίδιο, παρόλα αυτά σε όλες τις προηγούμενες

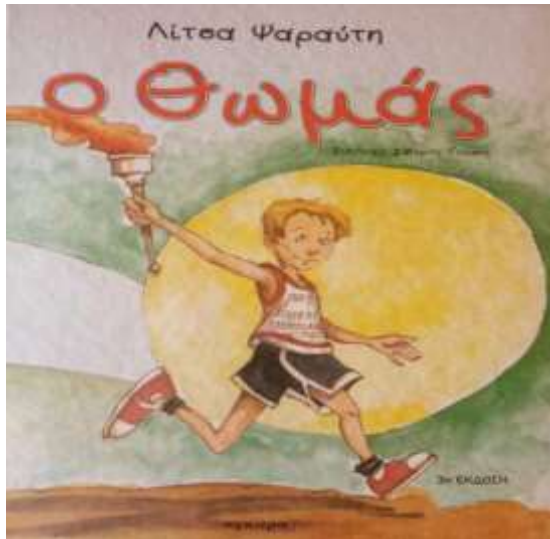
σελίδες εμείς την ζήσαμε να κάνει τα πάντα, όπως όλοι οι υπόλοιποι. Στην Αργυρώ η αναπηρία δεν είναι διαφορά, δεν εμφανίζεται ως σημείο προσοχής και διαφοροποίησης συμπεριφοράς. Αυτή ακριβώς η υπογράμμιση της συγγραφέα στην μη διαφορετικότητα είναι που τοποθετεί την διαφορετικότητα στη σωστή της διάσταση. Η ιδεολογική θέση που διαπερνά το συγκεκριμένο εικονοβιβλίο είναι ότι η αναπηρία δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αρρώστια ή ως πρόβλημα.

Πρωταγωνίστρια της ιστορίας είναι ένα μικρό κορίτσι με κινητικά προβλήματα, τα οποία αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης μόνο στην τελευταία σελίδα του εικονογραφημένου βιβλίου, όπου η Αργυρώ απεικονίζεται σε αναπηρικό καροτσάκι. Δεν γνωρίζει ο αναγνώστης αν η αναπηρία της προήλθε από ατύχημα ή εκ γενετής. Το όνομα της πρωταγωνίστριας είναι συνηθισμένο, κοινό. Πρόκειται για χαρακτήρα σφαιρικό, αφού η προσωπικότητα και τα γνωρίσματα του χαρακτήρα της αναλύονται εκτενώς στην ιστορία. Επιπλέον, δεν πρόκειται για δυναμικό, αλλά για στατικό χαρακτήρα, που δεν εξελίσσεται κατά τη διάρκεια των γεγονότων. Η εικονογράφηση κυριαρχεί σε όλη την ιστορία. Η Αργυρώ αποτελεί ατομικό χαρακτήρα, καθώς οι δράσεις της και όλες τις οι κινήσεις επικεντρώνονται στην ίδια κι όχι στον περίγυρο. Είναι θετικός χαρακτήρας, αφού κερδίζει τη συμπάθεια του αναγνώστη με το γέλιο της και τον αισιόδοξο τρόπο αντιμετώπισης των καταστάσεων που βιώνει και της αναπηρίας της.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙ
ΗΛΙΚΙΑ	ΠΑΙΔΙ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΚΙΝΗΤΙΚΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΕΙΚΟΝΑ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΡΙΑ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή	ΣΤΑΤΙΚΟΣ

ΣΤΑΤΙΚΟΣ	
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΣ

✓ «Ο Θωμάς»

Ο Θωμάς είναι ένα παιδί με νοητική υστέρηση εκ γενετής, που γίνεται γνωστή από την αρχή της ιστορίας από τον αφηγητή, όμως με τη βοήθεια των γονιών του και του ειδικού σχολείου που παρακολουθεί, καταφέρνει να αναπτύξει απίστευτες ικανότητες και να λάβει μέρος στους Ειδικούς Ολυμπιακούς Αγώνες. Όταν έρχεται η σειρά του ν' αγωνιστεί, κάτι απρόσμενο θα συμβεί που θα φανερώσει την καλοσύνη και το μεγαλείο της ψυχής του. Κατά τη διάρκεια ενός πολύ σημαντικού αγώνα, και ενώ ο Θωμάς βρισκόταν στην τρίτη θέση και είχε στην ουσία κατοχυρωμένο το χάλκινο μετάλλιο, είδε τον πρώτο δρομέα (Γιόμο) να χάνει το βήμα του και να πέφτει. Τότε ο Θωμάς σταμάτησε, γύρισε πίσω και βοήθησε τον Γιόμο να σηκωθεί. Ύστερα και οι δύο μαζί, αγκαλιασμένοι έτρεξαν την υπόλοιπη διαδρομή και τερμάτισαν τελευταίοι.» Έτσι απέδειξε ότι παρόλο που έχει μία νοητική αναπηρία, προσπαρίζει αξίες και ιδανικά.

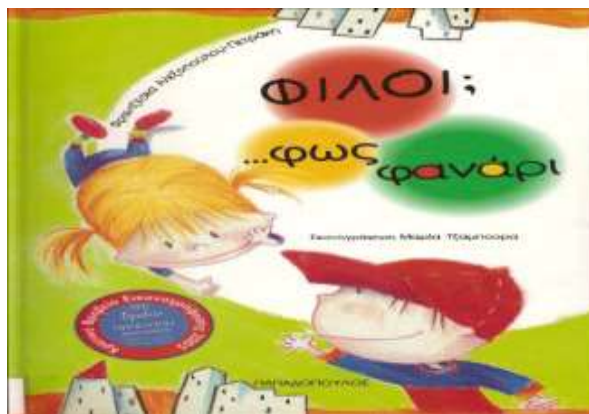
Εκτός από τον Θωμά, το άλλο κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας είναι η μητέρα του, μέσω της οποίας παρουσιάζεται η ιστορία. Καταγράφονται τα δικά της συναισθήματα, οι δικές της έγνοιες, η δική της οπτική για τα πράγματα και ο δικός της τρόπος αντιμετώπισης. Ο τίτλος φανερώνει και συστήνει στον αναγνώστη το πρόσωπο γύρω από το οποίο εκτυλίσσεται η ιστορία. Πρωταγωνιστές ο Θωμάς και η μητέρα του. Ο Θωμάς είναι πρόσωπο σφαιρικό. Περιγράφονται οι σκέψεις, οι πράξεις, τα συναισθήματά του. Είναι χαρακτήρας δυναμικός, που παρουσιάζει εξέλιξη και ατομικός, που κάνει πράγματα μόνος και με τους άλλους. Χαρακτηρίζεται θετικός, αφού κερδίζει τη συμπάθεια και τον θαυμασμό του

αναγνώστη τόσο με τη στάση του στον αγώνα όσο και με την υπερπροσπάθεια που καταβάλλει για τη συμμετοχή στους ολυμπιακούς.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ
ΗΛΙΚΙΑ	ΠΑΙΔΙΚΗ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΦΗΓΗΣΗ ΜΗΤΕΡΑΣ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΣ

✓ «Φίλοι;...Φως Φανάρι»

Οι ήρωες με κώφωση δεν έχουν ιδιαίτερη εκπροσώπηση. Στο «Φίλοι; Φως φανάρι», της Φραντζέσκας Αλεξοπούλου-Πετράκη, η συχνά κακόκεφη Ισμήνη γνωρίζει ένα αγόρι, τον Γιώργο,-το οποίο αποδεικνύεται ότι είναι κωφό. Πριν, όμως, το συναντήσει σε ένα μουσείο με μια τάξη κωφών και τη νοηματική τους γλώσσα, είχε προηγηθεί μια αξιοσημείωτη μη λεκτική επικοινωνία μέσα από τα σχολικά τους λεωφορεία που φανέρωνε την αξία των νοημάτων, των νευμάτων, της φιλίας που μπορεί να γεννηθεί δίχως λόγια αλλά με λόγο.

Η Ισμήνη με τον Γιώργο δεν γνωρίζονται αλλά ακολουθούν την ίδια καθημερινή ρουτίνα, δηλαδή το πρωί ετοιμάζονται και πηγαίνουν στο σχολείο με λεωφορείο. Δεν αργεί λοιπόν η ημέρα που τα δύο παιδιά συναντιούνται εξαιτίας ενός κόκκινου φαναριού που αναγκάζει τα λεωφορεία τους να σταματήσουν το ένα δίπλα στο άλλο. Έτσι λοιπόν ξεκινά μία επικοινωνία ανάμεσα στα δύο παιδιά, μη λεκτικής μορφής. Αυτή η επικοινωνία εξελίσσεται σε μια γερή φιλία η οποία δεν κοιτά φραγμούς και στίγματα. Όταν λοιπόν μια μέρα τα δύο παιδιά συναντιούνται σε μια εκπαιδευτική εκδρομή, η Ισμήνη μαθαίνει ότι ο Γιώργος είναι κωφάλαλος. Και η αντίδραση της είναι να χωθεί στην αγκαλιά και να φωνάζει πως είναι οι καλύτεροι φίλοι.

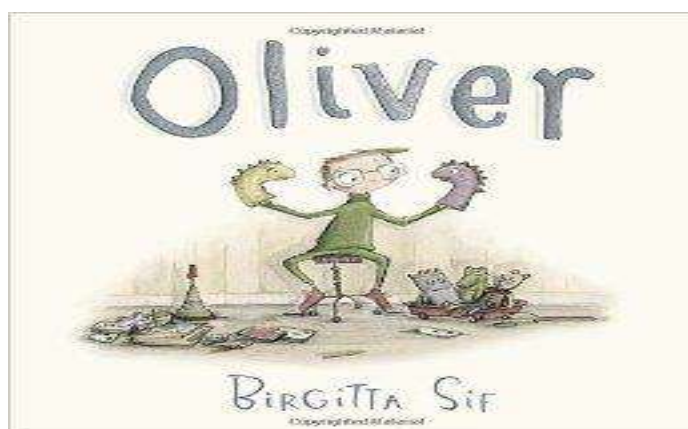
Αρχικά, η Ισμήνη παρουσιάζεται ως ένα παιδί το οποίο προτιμά να είναι μόνο του, σε αντίθεση με το Γιώργο, που μοιάζει να είναι πιο ανοιχτός. Αν και δεν αποκαλύπτονται πολλά για τον χαρακτήρα του παρουσιάζεται πιο ευχάριστος και κοινωνικός. Ο τίτλος του βιβλίου παραπέμπει νοηματικά στη φιλία που αναπτύσσεται ανάμεσα στα δυο παιδιά, κατά τη διάρκεια διασταύρωσης των λεωφορείων τους σε ένα φανάρι. Φυσικά, ο τίτλος είναι παιγνιώδης και μεταφορικός. Ο Γιώργος είναι παιδί κωφάλαλο, χαρακτήρας επίπεδος, ατομικός, θετικός, δυναμικός. Η αναπηρία του υπάρχει εκ γενετής. Γίνεται άμεσα αποδεκτός από την Ισμήνη, γεγονός που ιδεολογικά περνά το μήνυμα ότι «η φιλία δεν γνωρίζει αναπηρία».

Επιπλέον, η συγγραφέας παρουσιάζει την Ισμήνη, ένα κορίτσι το οποίο δεν έχει πρόβλημα ή δυσκολία, να είναι θυμωμένη, να αποφεύγει την επαφή με τον περίγυρό της, ενώ από την άλλη, παρουσιάζει τον Γιώργο, ένα παιδί που αντιμετωπίζει κώφωση, να είναι χαρούμενος, κοινωνικός. Μία ακόμη ιδέα, λοιπόν, είναι ότι το παιδί με αναπηρία δεν μειονεκτεί, από άποψη κοινωνικότητας, έναντι παιδιού χωρίς αναπηρία.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ
ΗΛΙΚΙΑ	ΠΑΙΔΙΚΗ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΚΩΦΑΛΛΙΑ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΡΙΤΩΝ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΣΤΑΤΙΚΟΣ

ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΕΠΙΠΕΔΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΣ

✓ «Όλιβερ»

Το συγκεκριμένο βιβλίο θίγει το θέμα του αυτισμού. Ο Όλιβερ είναι ο πρωταγωνιστής. Ένα αγόρι 11 ετών, το οποίο «ζει στο δικό του κόσμο», απομονωμένο από τα υπόλοιπα παιδιά, τα οποία δεν παίζουν μαζί του γιατί αυτός ποτέ δεν ακολουθεί τους κανόνες και δεν είναι συνεργάσιμος. Ο ίδιος νιώθει άσχημα χωρίς φίλους, αν και, φίλοι του είναι κάτι λούτρινα ζώακια και αρκουδάκια. Ακόμη και στο οικογενειακό περιβάλλον οι γονείς του δεν έχουν αποδεχθεί πλήρως την κατάστασή του και γι αυτό νιώθουν ντροπή κάθε φορά που έχουν καλεσμένους και ο Όλιβερ αντιδρά περίεργα, όπως με το να κάθεται κάτω από το τραπέζι ή να μην απαντά σε απλές ερωτήσεις. Ο αυτισμός του διαγνώστηκε στην ηλικία των 8 ετών και από τότε οι ρυθμοί της οικογένειας άλλαξαν.

Ο Όλιβερ μια μέρα γνωρίζει την Ολίβια, δευτεραγωνίστρια της ιστορίας και μεταξύ τους δημιουργείται μια ισχυρή φιλία. Είναι γνωστό ότι το αυτιστικό παιδί δεν κοινωνικοποιείται εύκολα, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Ολίβια, που έχει το ίδιο όνομα με τον πρωταγωνιστή, αντιμετωπίζει κι αυτή προβλήματα αυτισμού. Ίσως γι αυτό το λόγο βρέθηκαν κοινοί κώδικες επικοινωνίας ανάμεσα στα δυο παιδιά και αναπτύχθηκαν μεταξύ τους φιλικοί δεσμοί. Οι χαρακτήρες και των δυο είναι σφαιρικοί, καθώς αναπτύσσονται με λεπτομέρειες από τον αφηγητή, δυναμικοί, ατομικοί, θετικοί. Η εικονογράφηση βοηθά τον αναγνώστη να κατανοήσει την αναπηρία τους, αφού η λέξη «αυτισμός» απλά υποδηλώνεται και δεν αναφέρεται σε κανένα σημείο του κειμένου.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΑΓΟΡΙ
ΗΛΙΚΙΑ	ΠΑΙΔΙΚΗ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΑΥΤΙΣΜΟΣ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΦΗΓΗΤΗ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ

✓ Δυο Παπούτσια με Καρότσι

Ο κύριος Λάζαρος Εαυτούλης, ζει ευτυχισμένος στην Τιμενοιαξειεμένα. Μια μέρα, πηγαίνει για παπούτσια, παρκάρει παράνομα το αυτοκίνητό του μπροστά σε μια ράμπα αναπήρων, μπαίνει στο μαγαζί και, καθώς βγαίνει, αρχίζει να πέφτει σε μια βαθιά τρύπα, και τελικά προσγειώνεται στο πιο παράξενο μέρος που είχε δει ποτέ! Στην «Τροχήλατη Δημοκρατία του Μπορώ!»! Συναντά ανθρώπους σε αναπηρικά αμαξίδια που ζουν ευτυχισμένοι. Η πόλη αυτή είναι έτσι φτιαγμένη που εξυπηρετεί μόνο άτομα με κινητική αναπηρία και όχι «φυσιολογικούς» ανθρώπους χωρίς προβλήματα. Ο Λάζαρος Εαυτούλης δυσκολεύεται να επιβιώσει εκεί κι επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα του. Μόνο τότε, και μετά από παρατήρηση ενός κινητικά ανάπηρου ατόμου, αντιλαμβάνεται ότι το παρκάρισμά του σε ράμπα αναπήρων δυσχεραίνει τη μετακίνησή τους, ντροπιάζεται και ζητά συγγνώμη.

Η ιστορία αντιστρέφει την πραγματικότητα, θέτοντας στη θέση των «αναπήρων» ανθρώπους χωρίς αναπηρία, με στόχο την ενσυναίσθηση, τη βίωση των προβλημάτων που εκείνοι καθημερινά αντιμετωπίζουν και την ευαισθητοποίηση και σεβασμό της διαφορετικότητας. Πρωταγωνιστής ο Λάζαρος Εαυτούλης, εν δυνάμει ανάπηρος σε μια χώρα που όλοι κινούνται με καροτσάκια και ο ίδιος, όντας διαφορετικός, έρχεται αντιμέτωπος με τον κοινωνικό αποκλεισμό και τα αρνητικά συναισθήματα. Το όνομά του συμβολικό, αφού ως Εαυτούλης φέρεται εγωιστικά και

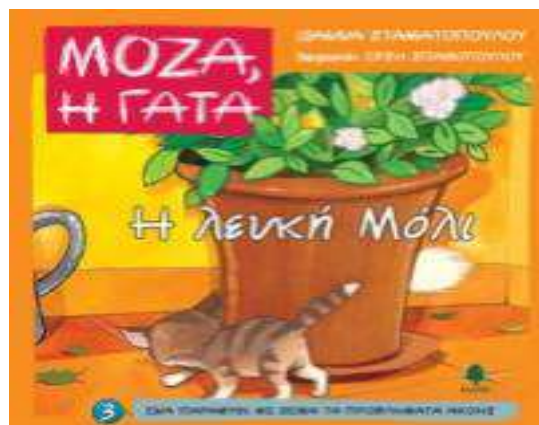
δεν σέβεται τους ανθρώπους με κινητικά προβλήματα, παρκάροντας σε ράμπα αναπήρων.

Αποτελεί ενήλικα πρωταγωνιστή, του οποίου οι πράξεις και τα λόγια και τα συναισθήματα περνούν από διακυμάνσεις και αναλύονται εκτενώς, γεγονός που τον καθιστά χαρακτήρα σφαιρικό, δυναμικό, ατομικό, καθώς δεν αναπτύσσει ουσιώδεις σχέσεις με τους άλλους και βιώνει τη μοναξιά. Αποτελεί αρχικά αρνητικό χαρακτήρα, καθώς δεν σέβεται τα δικαιώματα των ατόμων με κινητική αναπηρία και φέρεται εγωιστικά. Στο τέλος, όμως, με τη μετάνοια και τη συνειδητοποίηση και αποδοχή της αρνητικής του στάσης, μετατρέπεται σε χαρακτήρα θετικό, που κερδίζει τη συμπάθεια και τη συγχώρεση του αναγνώστη.

Ο τίτλος είναι επίσης συμβολικός καθώς τα δυο παπούτσια συμβολίζουν τα καινούρια παπούτσια του ήρωα, που, για να τα αγοράσει έκλεισε τη ράμπα αναπήρων. Αυτά ευθύνονται για την πτώση και μετάβασή του στον κόσμο των αναπήρων. Η λέξη «καρότσι» του τίτλου υποδηλώνει την αναπηρία όλων των ατόμων της φανταστικής πόλης όπου και μεταφέρεται ο πρωταγωνιστής, αλλά ταυτόχρονα και τη δική του «εν δυνάμει» αναπηρία, αφού, αν και «φοράει παπούτσια» και δεν αντιμετωπίζει κινητικό πρόβλημα, στην πόλη θεωρείται ανάπηρος, μια και διαφέρει από τους άλλους.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΣΥΜΒΟΛΙΚΟ
ΦΥΛΟ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ
ΗΛΙΚΙΑ	ΕΝΗΛΙΚΑΣ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΚΙΝΗΤΙΚΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΠΕΔΟΣ	ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ, ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΘΕΤΙΚΟΣ

✓ Μόζα η γάτα – Η λευκή Μόλι

Η Μόζα, η γάτα είναι υπαρκτή και αποτελεί την έμπνευση για τη σειρά αυτή, μια που γεννήθηκε τυφλή. Στις ιστορίες της, η Μόζα μιλάει με το δικό της μοναδικό τρόπο για τα άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης, όπως κι αυτή, ακοής, κινητικά, συνδρόμου Down και εγκεφαλικής παράλυσης. Περιγράφει με έναν απλό και χαριτωμένο τρόπο τον τρόπο ζωής αυτών των ανθρώπων και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά. Το κυριότερο, όμως, είναι ότι εξηγεί γιατί μπορεί να νιώθουμε αμηχανία και δισταγμό όταν βρισκόμαστε κοντά τους και μας ευαισθητοποιεί. Πρόκειται για μια σειρά που προσεγγίζει έξυπνα και διακριτικά ένα θέμα ταμπού της σημερινής κοινωνίας.

Η συγκεκριμένη ιστορία έχει δυο πρωταγωνίστριες, τη Μόζα, που αντιμετωπίζει προβλήματα όρασης, όπως λέει η ίδια και δεν αναφέρεται η αιτία της αναπηρίας της και η Μόλι, που αντιμετωπίζει εκ γενετής, όπως λέει η ίδια, προβλήματα ακοής. Και οι δυο πρωταγωνίστριες είναι γάτες, δηλαδή ζώα, και μάλιστα η Μόλι είναι λευκή γάτα, την οποία βρήκε και υιοθέτησε η μάγισσα Αμπουλίνα, διότι κανείς άλλος δεν την ήθελε. Η Μόλι βιώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση και αισθάνεται μόνη. Περιγράφει στη Μόζα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα

με προβλήματα ακοής και παρέχει πληροφορίες σχετικές με την εκπαίδευση αυτών των ατόμων και τα συναισθήματά τους.

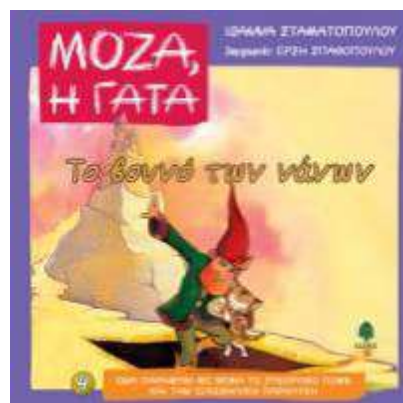
Οι κωφοί φοιτούν σε σχολές κωφών, όπου διδάσκονται τρόπους επικοινωνίας με τους άλλους και βελτίωσης της αναπηρίας τους. Συγκεκριμένα, υπάρχουν προγράμματα χειλανάγνωσης, νοηματική γλώσσα, την οποία διδάσκονται οι ίδιοι αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον, προκειμένου να επέλθει η ομαλή διάδραση και να αμβλυνθούν οι ρατσιστικές συμπεριφορές και τα στερεότυπα απέναντι στα άτομα με προβλήματα ακοής.

Η Μόλι και η Μόζα είναι γάτες θηλυκού γένους, δεν προσδιορίζεται η ηλικία τους και σα χαρακτήρες είναι στατικοί, εφόσον δεν εξελίσσονται, επίπεδοι, θετικοί και ατομικοί. Το κείμενο έχει ενημερωτικό χαρακτήρα και στόχος του είναι να πληροφορήσει τον αναγνώστη σχετικά με θέματα της ζωής των κωφών ατόμων, να ευαισθητοποιήσει, να άρει τα φαινόμενα ρατσισμού και να εξαλείψει την απόσταση και απομόνωση αυτών των ατόμων λόγω της διαφορετικότητάς τους.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΘΗΛΥΚΟ
ΗΛΙΚΙΑ	ΑΓΝΩΣΤΗ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΚΩΦΩΣΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΡΙΑ

ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΣΤΑΤΙΚΟΣ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΕΠΙΠΕΔΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΣ

✓ **Μόζα η γάτα : Το βουνό των νάνων**

Η ιστορία ξεκινά και πάλι από τη Μόζα, τη γάτα, η οποία το βράδυ, ενώ κοιμάται, βλέπει ένα όνειρο. Βρίσκεται σε ένα πελώριο βουνό, από μια τρύπα του οποίου εμφανίζεται ο νάνος Τάλι, ο οποίος ζει στο βουνό των νάνων, μικρόσωμων ανθρώπων. Μαζί με τον Τάλι η Μόζα μεταφέρεται αρχικά σε μια τάξη παιδιών με σύνδρομο Down. Τα παιδιά αυτά, η ηλικία των οποίων είναι παιδική και εφηβική, δεν κατονομάζονται αλλά αποτελούν ένα σύνολο με κοινό χαρακτηριστικό την αναπηρία τους, η οποία προήλθε εκ γενετής. Περιγράφονται τα εξωτερικά χαρακτηριστικά αυτών των παιδιών και ο τρόπος εκπαίδευσής τους σε ειδικά σχολεία, με τη βοήθεια κατάλληλα επιμορφωμένων ειδικών παιδαγωγών.

Στη συνέχεια, η Μόζα και ο Τάλι μεταφέρονται σε ένα σχολείο όπου φοιτούν άτομα με εγκεφαλική παράλυση. Δίνονται εκτενείς περιγραφές τόσο για την εξωτερική εμφάνιση των παιδιών, την εκπαίδευσή τους, την αντιμετώπισή τους από την κοινωνία όσο και για τον τρόπο που οι παιδαγωγοί τα αντιμετωπίζουν. Απαριθμούνται οι παράγοντες που οδηγούν στην εμφάνιση της συγκεκριμένης αναπηρίας, οι οποίοι μπορεί να είναι προγεννητικοί ή και μεταγεννητικοί, καθώς μετά τη γέννηση ενός παιδιού μια δυσλειτουργία του εγκεφάλου μπορεί να εμφανιστεί και να οδηγήσει σε αναπηρία. Αναφορά γίνεται και στην κοινωνική αλληλεπίδραση αυτών των ατόμων, την περιθωριοποίηση και το ρατσισμό που υφίστανται από τα άτομα χωρίς αναπηρία, καθώς και στο έργο της Εταιρείας Σπαστικών.

Τόσο τα άτομα με σύνδρομο Down όσο κι αυτά με εγκεφαλική παράλυση δεν δύνανται να ζουν μόνα και να αυτοεξυπηρετούνται αλλά χρήζουν βοήθειας, γεγονός που σημαίνει ότι χρειάζονται κάποιον διαρκώς να τα προσέχει και να τα φροντίζει. Και οι δυο ομάδες αναπήρων έχουν ειδικές ικανότητες και προσόντα και το δικαίωμα συμμετοχής σε αθλητικούς αγώνες, όπου συχνά ξεχωρίζουν. Η ιστορία τελειώνει με την επαναφορά της Μόζας και του Τάλι στο βουνό, όπου συναντούν τη μάγισσα Αμπουλίνα, τη Μόλι, τους νάνους.

Η ιστορία έχει ως πρωταγωνιστές τα άτομα με εγκεφαλική παράλυση, χαρακτήρες συλλογικούς που δεν κατονομάζονται. Οι χαρακτήρες παρουσιάζονται από τα λόγια του Τάλι, του νάνου και στην περιγραφή τους βοηθά συμπληρωματικά η έντονη εικονογράφηση του βιβλίου. Πρόκειται για παιδιά και ενήλικες, ατομικούς χαρακτήρες, θετικούς, που κερδίζουν τη συμπάθεια του αναγνωστικού κοινού, επίπεδους και στατικούς, μια και δεν εξελίσσονται μέσα στην ιστορία.

Δευτεραγωνιστές αποτελούν τα άτομα με σύνδρομο Down. Πρόκειται για άτομα παιδικής ηλικίας που επίσης δεν κατονομάζονται. Αποτελούν και αυτά χαρακτήρες στατικούς, επίπεδους, καθώς δίνονται πολύ λίγες πληροφορίες, ατομικούς και θετικούς.

Στόχος του βιβλίου η πληροφόρηση του αναγνώστη σχετικά με τις συγκεκριμένες αναπηρίες, η αποδοχή αυτών των ατόμων ως μέλη του κοινωνικού συνόλου, η ευαισθητοποίησή του σε θέματα αναπηρίας, ο σεβασμός προς τη διαφορετικότητα και η άρση των στερεοτύπων.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ, ΘΗΛΥΚΟ
ΗΛΙΚΙΑ	ΠΑΙΔΙΑ,ΕΝΗΛΙΚΕΣ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΗ ΠΑΡΑΛΥΣΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΠΡΩΤ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΣΤΑΤΙΚΟΙ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΕΠΙΠΕΔΟΙ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΙ

✓ **Μόζα η γάτα – Η μάγισσα Αμπουλίνα**

Η Μόζα η γάτα σε αυτήν την ιστορία δεν αποτελεί την πρωταγωνίστρια. Συναντά τη μάγισσα Αμπουλίνα, η οποία έπεσε κατά λάθος στο μπαλκόνι της, διότι δεν γνώριζε πώς να πετά με τη μαγική της σκούπα. Εξηγεί στην απορία της Μόζας γιατί δεν περπατά, λέγοντάς της πως κάποιοι άνθρωποι δε μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα πόδια τους κι αντιμετωπίζουν κινητικά προβλήματα, τόσο εκ γενετής όσο και μετά από κάποιο ατύχημα. Με τη μαγική σκούπα ταξιδεύουν μαζί και συναντούν άτομα με κινητικά προβλήματα στο χώρο εργασίας, στο νοσοκομείο. Η Μόζα εκπλήσσεται και η μάγισσα παρέχει πληροφορίες για τα βοηθήματα αυτών των ατόμων, το αναπηρικό καροτσάκι, για τα ειδικά οχήματα που υπάρχουν για τη μετακίνησή τους, για τις ράμπες που διευκολύνουν την πρόσβασή τους σε διάφορα μέρη. Επίσης, πληροφορεί

για τη στάση των ατόμων απέναντι στα άτομα με προβλήματα κινητικά, την αδιαφορία τους και τις επιπτώσεις της συμπεριφοράς τους σε αυτά.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στο βιβλίο δεν υπάρχει πρωταγωνιστής. Πρωταγωνιστές θεωρούνται όλα τα άτομα με κινητικά προβλήματα που αναφέρονται στην ιστορία. Αυτό το βιβλίο έχει ενημερωτικό χαρακτήρα σχετικά με το θέμα των ατόμων με κινητική αναπηρία. Η εικονογράφηση είναι έντονη και η ιστορία στοχεύει στην ενημέρωση, ευαισθητοποίηση του αναγνώστη για τα άτομα με δυσκολίες κίνησης και το ενδιαφέρον και την αποδοχή τους. Η αναπηρία παρουσιάζεται από τα λόγια της μάγισσας. Οι πρωταγωνιστές είναι επίπεδοι χαρακτήρες, στατικοί, ατομικοί και θετικοί. Στο τέλος, η μάγισσα με τα λόγια της προωθεί την αποδοχή του διαφορετικού -και δικαιολογεί κάθε αρνητικό ή περίεργο συναίσθημα -μπορεί να νιώθει κάποιος στην πρώτη επαφή με άτομα με κινητικά προβλήματα.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ/ΘΗΛΥΚΟ
ΗΛΙΚΙΑ	ΕΝΗΛΙΚΕΣ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΚΙΝΗΤΙΚΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΡΙΤΟΥ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΔΕΥΤΕΡΑΓΩΝΙΣΤΕΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΣΤΑΤΙΚΟΙ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΕΠΙΠΕΔΟΙ

ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΙ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΙ

✓ **Μόζα η γάτα – Μια μαγική νύχτα**

Η ιστορία αναφέρεται στη Μόζα, τη γάτα, η οποία διαλέγεται με διάφορα αντικείμενα του σπιτιού της, όπως το μαξιλάρι, η σόμπα, η εγκυκλοπαίδεια, το βιβλίο. Στην αρχή παραξενεύεται που ακούει φωνές των αντικειμένων και δεν γνωρίζει από που προέρχονται. Το μαξιλάρι την ενημερώνει ότι η άγνοιά της και ο φόβος της για τις άγνωστες φωνές προέρχεται από το γεγονός ότι δεν έχει τη δυνατότητα να έχει οπτική επαφή με τα πράγματα γύρω της, γιατί είναι τυφλή. Γεννήθηκε με τύφλωση. Στο σημείο αυτό ο αναγνώστης πληροφορείται από τον λόγο των αντικειμένων ότι η Μόζα είναι τυφλή εκ γενετής. Το βιβλίο ενημερώνει τη Μόζα για τα προβλήματα, τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι χωρίς όραση, πως για την αποφυγή τους χρησιμοποιούν λευκό μπαστούνι και για την ανάγνωση τη γραφή Braille. Τέλος,

της εξηγεί πως αυτοί οι άνθρωποι μπορούν να ζουν μια κανονική ζωή και πως το πιο σημαντικό είναι να τολμά κανείς να είναι διαφορετικός.

Η Μόζα, ένα θηλυκό γατάκι είναι η πρωταγωνίστρια της ιστορίας, η ηλικία της οποίας δεν γνωστοποιείται. Η αναπηρία της σχετίζεται με την τύφλωση και δίνεται μέσα από την αφήγηση των αντικειμένων που προσωποποιούνται. Πρόκειται για χαρακτήρα επίπεδο, αφού είναι λιγοστές οι πληροφορίες που δίνονται για αυτήν, δυναμικός, αφού δεν αντιδρά ούτε βιώνει αρνητικά συναισθήματα, αλλά, αντίθετα αποδέχεται την αναπηρία της. Είναι χαρακτήρας ατομικός και θετικός, που ευαισθητοποιεί το κοινό το αναγνωστικό και κερδίζει με τη στάση της τη συμπάθειά του.

Πίνακας Συνοπτικής Παρουσίασης των Χαρακτηριστικών της Ιστορίας

ΟΝΟΜΑ	ΚΟΙΝΟ
ΦΥΛΟ	ΘΗΛΥΚΟ
ΗΛΙΚΙΑ	ΑΓΝΩΣΤΗ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΤΥΦΛΩΣΗ
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΡΙΤΩΝ
ΠΡΩΤΑΓ/ΣΤΗΣ Ή ΔΕΥΤΕΡ/ΣΤΗΣ	ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΡΙΑ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΤΑΤΙΚΟΣ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ
ΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Η ΕΠΙΠΕΔΟΣ	ΕΠΙΠΕΔΟΣ
ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ	ΑΤΟΜΙΚΟΣ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	ΝΑΙ
ΘΕΤΙΚΟΣ ΧΑΡ/ΡΑΣ Ή ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ	ΘΕΤΙΚΟΣ

|

Είδη Αναπηρίας

Όπως παρατηρούμε από τις αναλύσεις των κειμένων, όλα πραγματεύονται κάποιο είδος αναπηρίας. Σε κάποιες ιστορίες δεν υπάρχει εκτενής και επαρκής περιγραφή της αναπηρίας του ήρωα, όπως στο «Η Αργυρώ γελάει», όπου ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται ότι πρόκειται για παιδί κινητικά ανάπηρο μόνο από την εικόνα της τελευταίας σελίδας, όπου η Αργυρώ βρίσκεται καθισμένη σε αναπηρικό καρότσι. Σε κάποιες ιστορίες τα χαρακτηριστικά του παιδιού με αναπηρία περιγράφονται από τους ίδιους τους ήρωες ή τον αφηγητή, όπως στο «Το βουνό των νάνων», στο σημείο *«Τα παιδιά αυτά έχουν το σύνδρομο Down, που σου έλεγα νωρίτερα. Έχουν σκιστά μάτια, κάπως πιο στρογγυλό πρόσωπο και φουσκωτά χειλάκια. Κι επειδή οι άνθρωποι που έχουν το σύνδρομο Down μοιάζουν λίγο ως πολύ μεταξύ τους, γι αυτό σου φαίνεται πως είναι αδέρφια»* («Το βουνό των νάνων», 20). Παράλληλα, στο «Φίλοι, Φως, Φανάρι» παρουσιάζεται το είδος της αναπηρίας, χωρίς να υπάρχει περιγραφή της. Αυτό διαπιστώνεται στο χωρίο *«Μια ομάδα παιδιών έχει κάνει ένα ημικύκλιο και στο κέντρο του ένας μεγάλος κάνει νεύματα με τα χέρια του. Η ησυχία είναι τόσο δυνατή που σου τρυπάει τα αυτιά. Καταλαβαίνουμε αμέσως τι συμβαίνει. Τα παιδιά είναι κωφάλαλα κι ο δάσκαλός τους μιλάει τη γλώσσα τους, τη νοηματική»* («Φίλοι, Φως, Φανάρι», 23).

Εξωτερικά Γνωρίσματα ανάπηρου παιδιού

Από τη μελέτη των κειμένων παρατηρείται ότι δεν δίνονται εκτενείς πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά του αναπήρου ατόμου, αλλά αυτά αναγνωρίζονται έμμεσα από τη χρήση των λέξεων ή από τις εικόνες. Παρακάτω δίνονται χαρακτηριστικά σημεία των κειμένων:

«...παλικαράκι ψιλόλιγνο, ξανθό με γαλάζια μάτια σαν ήμερες θάλασσες...» («Ο Θωμάς», 9),

Στο «Η Αργυρώ γελάει» από την εικόνα της πρώτης σελίδας απεικονίζεται το πρόσωπο της ηρωίδας,

Ηλικία ανάπηρου παιδιού

Τα περισσότερα βιβλία δεν αναφέρονται στην ηλικία του ήρωα με αναπηρία, αλλά αυτή δηλώνεται έμμεσα από τα συμφραζόμενα και τις εικόνες. Έτσι, στο «Η Αργυρώ γελάει» γίνεται αντιληπτό ότι η ηρωίδα είναι παιδικής ηλικίας, αφού πηγαίνει στο σχολείο και λύνει πράξεις μαθηματικών με βοήθη τη δασκάλα της ενώ στο «Φίλοι, Φως, Φανάρι» λέγεται ότι « το παιδί απέναντι είναι ένα αγόρι της ηλικίας μου...» («Φίλοι, Φως, Φανάρι», 8). Η ακριβής αναφορά της ηλικίας υπάρχει σε κάποια από τα βιβλία, όπως «Ο Θωμάς», όπου έχουμε: «..σε δυο μήνες έκλεινε τα είκοσι... Μόνο που το μυαλό του δε μεγάλωσε, έμεινε όπως ήταν στα πρώτα παιδικά του χρόνια...» («Ο Θωμάς», 5).

Εσωτερικά γνωρίσματα ανάπηρου παιδιού

Στην πλειοψηφία των κειμένων, παρουσιάζονται τα θετικά γνωρίσματα της συμπεριφοράς του ατόμου με αναπηρία προς τους άλλους. Για παράδειγμα, στο «Η Αργυρώ γελάει» επισημαίνεται ότι «Η Αργυρώ είναι καλή..., είναι πονηρή..., είναι χαρούμενη...» (σελ.5), στο «Φίλοι, Φως, Φανάρι» «το κόκκινο καπελάκι τρέχει γρήγορα κοντά μου. Μου ανοίγει την αγκαλιά του γελαστό...» (σελ.21), στο «Ο Θωμάς» «Ο Θωμάς ήθελε να νικήσει... να ακούσει τα χειροκροτήματα του κόσμου...να αποδείξει σε όλους εμάς που τον αγαπούσαμε ότι ήταν ικανός όχι μόνο να τρέξει, αλλά και να κερδίσει» (σελ. 26).

Τα συναισθήματά του περνούν διακυμάνσεις ανάλογα με την αποδοχή ή απόρριψη του από το κοινωνικό περιβάλλον. Στα περισσότερα βιβλία το παιδί με αναπηρία βιώνει έντονα την απόρριψη, τη μοναξιά, την πίκρα, την αδικία από τη συμπεριφορά του κοινωνικού περιβάλλοντος.

«ένα απόγευμα ο Θωμάς γύρισε κλαμένος, με μάγουλα γρατσουνισμένα. –Δεν ξαναπάω πια στο γήπεδο. Την ώρα που έβαζα τη φόρμα μου, ένα παιδί φώναζε «καλώς τα βλήτα» κι όλοι σκάσανε στα γέλια..., είπε κι ήταν έτοιμος να ξεσπάσει σε κλάματα...» («Ο Θωμάς», 22-23).

Σε μικρό δείγμα των ιστοριών το άτομο με αναπηρία προσαρμόζεται στο κοινωνικό περιβάλλον και γεύεται συναισθήματα αισιοδοξίας, χαράς, αγάπης, όπως στο «Η Αργυρώ γελάει» (σελ. 9), όπου υπάρχει το χωρίο: «...Η Αργυρώ γελάει...».

Δραστηριότητες ρουτίνας του ανάπηρου παιδιού (αθλητισμός, σχολείο)

Το άτομο με αναπηρία στα υπό μελέτη βιβλία καταπιάνεται με ποικίλες δραστηριότητες, όπως ζωγραφική, τρέξιμο, παιχνίδι. Παρουσιάζεται, κυρίως, ως μαθητής ή αθλητής. Ειδικότερα, σε εικόνα της σελίδας 27 στο «Η μάγισσα Αμπουλίνα» γίνεται εμφανής η ενασχόληση ατόμων με κινητική αναπηρία με το χορό, ενώ στη σελίδα 40 άτομο κινητικά ανάπηρο ζωγραφίζει με το στόμα, λόγω αδυναμίας κίνησης και των άνω άκρων. Στο βιβλίο «Ο Θωμάς» επισημαίνεται ότι «μπορεί ο Θωμάς να μην είχε μυαλό αναπτυγμένο, η φύση, όμως, τον είχε προικίσει με άλλα χαρίσματα. Του άρεσε να ζωγραφίζει, ταίριαζε τα χρώματα με μεγάλη ευαισθησία κι αγαπούσε με πάθος τη μουσική» (σελ. 16). Η Αργυρώ στο «Η Αργυρώ γελάει» απολαμβάνει το κολύμπι με την οικογένειά της (σελ.10 εικόνα).

Οι ήρωες με αναπηρίες τις περισσότερες φορές βιώνουν το αίσθημα της σχολικής αποτυχίας. Φοιτούν σε γενικά ή ειδικά σχολεία και κάποιοι λαμβάνουν και κατ οίκον βοήθεια. Ειδικότερα:

«Όταν έγινε 4 ετών, τον γράψαμε σ ένα νηπιαγωγείο για ειδικά παιδιά. Του άρεσε το καθημερινό πηγαινέλα με το σχολικό λεωφορείο, τα παιχνίδια, η νηπιαγωγός που τον αγαπούσε και δεν κουραζόταν να τον ανεβοκατεβάξει στα όργανα της παιδικής χαράς... Στο ειδικό δημοτικό σχολείο έμαθε να γράφει και να διαβάζει απλές φράσεις... Πήραμε δασκάλα στο σπίτι να του κάνει αριθμητική...» («Ο Θωμάς», 15).

«Στο φανάρι σταματάει δίπλα στο σχολικό μου ένα άλλο σχολικό κι έρχεται απέναντί μου ένα άλλο νυσταγμένο προσωπάκι... Το σχολικό του φίλου μου είναι σταματημένο έξω από το μουσείο... Ο δάσκαλός του τελειώνει τη νοηματική ομιλία του» («Φίλοι, Φως, Φανάρι», 5,22).

«Η Αργυρώ λύνει σωστά την άσκηση, η Αργυρώ τη λύνει λάθος. Η Αργυρώ νιώθει αδύναμη και κλαίει, η Αργυρώ νιώθει δυνατή και τίποτα δε λέει» «Η Αργυρώ γελάει», 18,19).

Τέλος, οι ήρωες με αναπηρία ασχολούνται ενεργά με τον αθλητισμό, όπου και διαπρέπουν, αφού διαθέτουν τόλμη, δύναμη και θέληση. Ειδικότερα:

«Ξέρεις, στην Ειδική Ολυμπιάδα δεν πάνε μόνο άτομα που δε μπορούν να περπατήσουν, αλλά και με σύνδρομο Down και εγκεφαλική παράλυση, όπως βλέπεις πολύ καλά μόνη σου» («Το βουνό των νάνων», 41).

Ο Θωμάς αγωνίζεται στο στίβο με τους συναθλητές του. *«Την ημέρα των αγώνων το γήπεδο ήταν κατάμεστο από γονείς, συγγενείς, φίλους, δασκάλους, εκπαιδευτές» («Ο Θωμάς», 24).*

Δυσκολίες στην καθημερινότητα του ανάπηρου παιδιού

Από την ανάλυση του υλικού προκύπτουν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, δυσκολίες που σχετίζονται με τη μετακίνησή τους, την επίδοσή τους στο σχολικό περιβάλλον και τη συναναστροφή τους με τους άλλους.

Έτσι, στο «Η μάγισσα Αμπουλίνα» το κορίτσι που βρίσκεται σε αναπηρικό καρότσι δεν μπορεί να μετακινηθεί γιατί κάποιος οδηγός έχει σταθμεύσει το μηχανάκι του στο πεζοδρόμιο. Το ίδιο συμβαίνει και στο «Δυο παπούτσια με καρότσι», όπου ο Λάζαρος Εαυτούλης κλείνει με το αυτοκίνητό του μια ράμπα αναπήρων.

«Στάθηκε, όμως, αδύνατον να μάθει πόσο κάνουν πέντε και πέντε. Εγώ επέμενα. Πήραμε δασκάλα στο σπίτι να του κάνει αριθμητική... Ο Θωμάς κατακόκκινος, ιδρωμένος, προσπαθούσε να προσθέσει τα κατσικάκια που ήταν ζωγραφισμένα στην εικόνα του βιβλίου. Στύλωσε τα μάτια του πάνω μου όλο αγωνία». Το χωρίο προέρχεται από το βιβλίο «Ο Θωμάς», σελίδα 15 και περιγράφει τις μαθησιακές δυσκολίες του ήρωα σε καθημερινή βάση.

Το ανάπηρο παιδί και οι άλλοι

Αναλύονται οι σχέσεις του ανάπηρου παιδιού με το περιβάλλον, τα αίτια απόρριψης ή αποδοχής του και τα συναισθήματα του ίδιου του παιδιού και της οικογενείας του.

Το ανάπηρο παιδί και η φίλια

Στις περισσότερες ιστορίες το ανάπηρο παιδί γίνεται αποδεκτό από τους συνομηλικούς και δημιουργεί φιλικές σχέσεις. Σε κάποιες ιστορίες δημιουργεί στενές

σχέσεις με ομηλίκους που αντιμετωπίζουν κι αυτοί πρόβλημα αναπηρίας. Ειδικότερα, στο «Φίλοι, Φως, Φανάρι» η Ισμήνη, κορίτσι χωρίς αναπηρία αναπτύσσει φιλία με το Γιώργο, που είναι κωφός, αποδεχόμενη την ιδιαιτερότητά του.

«Είναι υπέροχο. Κάθε πρωί με τον καινούριο μου φίλο μιλάμε, μιλάμε μέχρι να πρασινίσει το φανάρι. Ίσως είμαστε οι μοναδικοί μέσα στην πόλη που χαιρόμαστε τόσο με το κόκκινο φανάρι. Καμιά φορά δεν κοκκινίζει καθόλου- τι απογοήτευση-και κυνηγιόμαστε παράλληλα μέσα από τα τζάμια μας με το βλέμμα μας» («Φίλοι, Φως, Φανάρι», 14).

Τα συναισθήματα της οικογένειας για το παιδί με αναπηρία

Σε κάποιες ιστορίες η οικογένεια βιώνει την απογοήτευση, θλίψη, απόγνωση, θυμό, ντροπή. Ειδικότερα:

«Μόνο αυτοί που έχουν τον ίδιο πόνο με μένα μπορούν να καταλάβουν πώς ένιωσα εκείνη τη στιγμή. Ολόκληρος ο κόσμος σκοτείνιασε. Τα λουλούδια, η θάλασσα, η μουσική, τα χρώματα έχασαν την ομορφιά τους. Ένα πελώριο ερωτηματικό μας βασάνιζε μέρα νύχτα. Γιατί να συμβεί σε μας; Σε τι φταίξαμε; Τι δεν πήγε καλά; Απάντηση, όμως, δεν παίρναμε και, μέρα με τη μέρα, βουλιάζαμε στη δυστυχία και την απόγνωση» («Ο Θωμάς», 10).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΣΤΑ

Η παρούσα εργασία διερευνήσε τις απεικονίσεις ατόμων με αναπηρία και ειδικότερα τις σχέσεις τους με τους άλλους, τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, το ρόλο που αναλαμβάνουν στην κοινωνία στα επιλεγμένα παιδικά βιβλία, με σκοπό να διερευνηθεί ο τρόπος που αυτά πραγματεύονται το θέμα της αναπηρίας. Με κριτήριο τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν και την ανάλυση του υλικού, προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα σχετικά με το άτομο με αναπηρία:

Αναφορικά με τα είδη της αναπηρίας που προβάλλονται στα 10 παιδικά βιβλία, διαπιστώνεται ότι υπάρχει περιγραφή διαφόρων ειδών, αν και σε ορισμένα βιβλία δεν υπάρχει ρητή αναφορά στην αναπηρία του ήρωα, η οποία γίνεται αντιληπτή με τη βοήθεια της εικονογράφησης και των εξωτερικών χαρακτηριστικών του ήρωα, γεγονός που παρέχει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να αντιληφθεί την αναπηρία βλέποντας έναν ήρωα σε αναπηρικό αμαξίδιο ή διαβάζοντας χαρακτηριστικά της εμφάνισής του που τον διαφοροποιούν από τους υπόλοιπους χαρακτήρες της ιστορίας. Τα είδη αναπηρίας που παρουσιάζονται είναι η κινητική αναπηρία, η εγκεφαλική παράλυση, το Σύνδρομο Down, τα προβλήματα όρασης και ακοής. Οι συγγραφείς απεικονίζουν με ρεαλισμό την αναπηρία των ηρώων, αν και διαφέρει ο τρόπος παρουσιάσής της. Εδώ να σημειωθεί ότι σχετικά με τους παράγοντες που οδηγούν σε μια αναπηρία, αυτοί ποικίλουν και μπορεί να παρουσιάζεται εκ γενετής ή να αποτελεί αποτέλεσμα άλλων παραγόντων, όπως ατυχήματος, προβλημάτων νοητικών μετά τη γέννηση.

Αναφορικά με τα εξωτερικά γνωρίσματα του ανάπηρου ατόμου, στα περισσότερα υπό μελέτη βιβλία δε δίνονται επαρκείς πληροφορίες. Ωστόσο, εκεί όπου υπάρχουν, δίνονται με τρόπο ρεαλιστικό, χωρίς υπερβολές, φανταστικά και υπερφυσικά χαρακτηριστικά.

Αναφορικά με την ηλικία του ανάπηρου παιδιού, αν και δεν υπάρχει στο μεγαλύτερο μέρος του υλικού ακριβής προσδιορισμός, φαίνεται ότι οι περισσότεροι χαρακτήρες είναι παιδικής ηλικίας, καθώς παρουσιάζονται να φοιτούν στο σχολείο, κυρίως το δημοτικό. Η παιδική τους ηλικία διαφαίνεται και από τις εικόνες που κυριαρχούν σε όλες τις ιστορίες και απεικονίζουν αλλά και διασαφηνίζουν την ηλικία των ηρώων. Η ηλικία των ηρώων, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι συνομήλικοι των

αναγνωστών, προσελκύει το ενδιαφέρον των δευτέρων και ωθεί στην ταύτιση μαζί τους, αφού αντιμετωπίζουν την ίδια καθημερινότητα.

Αναφορικά με τα *εσωτερικά γνωρίσματα του ανάπηρου παιδιού*, αναδεικνύουν οι συγγραφείς τα θετικά στοιχεία των ηρώων. Στα περισσότερα βιβλία που επιλέχθηκαν, η κοινωνική συμπεριφορά των αναπήρων ηρώων προσδιορίζεται από την προσπάθειά τους να γίνουν αποδεκτοί από το περιβάλλον τους. Έχουν διάθεση για παιχνίδι, φιλία, διάλογο, αθλητικές δραστηριότητες. Σκοπός των συγγραφέων είναι να δώσουν έμφαση στα θετικά χαρακτηριστικά των αναπήρων ηρώων, προκειμένου να αποφύγουν να εστιάσουν στην αναπηρία τους. Τα άτομα με αναπηρία βιώνουν την απόρριψη από τον κοινωνικό περίγυρο, γεγονός που προκαλεί θλίψη και απογοήτευση. Οι συναισθηματικές τους διακυμάνσεις υφίστανται ώστε, από την απόρριψη, να πετύχουν τελικά την αποδοχή. Λίγες μόνο ιστορίες παρουσιάζουν τον ανάπηρο ήρωα να βιώνει συναισθήματα αισιοδοξίας, χαράς, ευτυχίας. Αυτή η στάση του ανάπηρου ήρωα υποδηλώνει ότι ναι μεν έρχεται αντιμέτωπος με δυσκολίες, αλλά καταφέρνει και τις προσπερνά και διεκδικεί το δικαίωμα στη ζωή και την ισότητα.

Αναφορικά με τις *δραστηριότητες του ανάπηρου παιδιού*, οι ήρωες των συγκεκριμένων ιστοριών δε μένουν αδρανείς, αλλά ασχολούνται ενεργά με ποικίλες δράσεις. Ασχολούνται, ειδικότερα, με τη ζωγραφική, το χορό, τη μουσική. Ως μαθητές πηγαίνουν σε ειδικά ή γενικά σχολεία. Λύνουν ασκήσεις, αν και με δυσκολία, συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία. Η στερεοτυπική αναφορά της μη σχολικής επιτυχίας των αναπήρων ατόμων συναντάται μόνο σε ένα βιβλίο. Επιπλέον, ο ήρωας με αναπηρία ασχολείται με τον αθλητισμό, όπου υπερπηδά τα εμπόδια και με όπλο του τη θέληση βγαίνει νικητής. Οι ήρωες με αναπηρία προπονούνται σε αναπηρικό καρότσι, ασχολούνται με την ιππασία, συμμετέχουν σε Παραολυμπιακούς αγώνες. Η εικόνα των ηρώων με αναπηρία ως ενεργών μελών της κοινωνίας και η πολυπραγμοσύνη τους καταδεικνύει την προσπάθεια των συγγραφέων για εξομάλυνση της εικόνας του ανάπηρου παιδιού ως ατόμου με ικανότητες, που δε διαφέρει από τα άτομα χωρίς αναπηρία.

Αναφορικά με τις *δυσκολίες που αντιμετωπίζει το ανάπηρο παιδί*, έμφαση δίνεται σε κάποιες ιστορίες στις δυσκολίες μετακίνησης, κυρίως των ατόμων με κινητική αναπηρία, λόγω της ασυνειδησίας των υπολοίπων που δε σέβονται την αναπηρία του. Δυσκολίες υπάρχουν και στο σχολικό περιβάλλον, όπου οι ήρωες με αναπηρία

αντιμετωπίζουν μαθησιακά προβλήματα, που επιδρούν αρνητικά στην ψυχολογία τους. Η αναφορά στις δυσκολίες των αναπήρων ατόμων στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των αναγνωστών σχετικά με την εύρεση τρόπων παροχής βοήθειας και κατανόησης της κατάστασής τους.

Αναφορικά με τα *συναισθήματα της οικογένειας για το παιδί με αναπηρία*, σε πολλά βιβλία η οικογένεια είναι αρνητικά φορτισμένη. Οι γονείς έρχονται αντιμέτωποι με συναισθήματα θυμού, απογοήτευσης, μελαγχολίας, απόγνωσης, ντροπής. Παρά τη σκληρότητα αυτών των συναισθημάτων, η εικόνα που παρέχεται από τους συγγραφείς των ιστοριών αυτών είναι ρεαλιστική και απεικονίζει ό, τι πραγματικά συμβαίνει σε μια οικογένεια με ανάπηρο παιδί. Φυσικά, αρχικά νιώθουν αρνητισμό, αλλά στην πορεία αποδέχονται το παιδί, το υποστηρίζουν, το προστατεύουν απέναντι στη σκληρότητα του περιβάλλοντος.

Αναφορικά με τις *σχέσεις τις κοινωνικές που αναπτύσσει το ανάπηρο παιδί*, στα περισσότερα βιβλία το άτομο με αναπηρία προσπαθεί κι επιδιώκει να κερδίσει το ενδιαφέρον και τη φιλία των συνομηλίκων του. Όταν αντί της αποδοχής υιοθετεί την απόρριψη, αισθάνεται άσχημα και στενοχωριέται. Δημιουργεί φιλικές σχέσεις τόσο με αναπήρους όσο και με άτομα χωρίς αναπηρία, γεγονός που υποδηλώνει και περνά το μήνυμα ότι η φιλία αναπτύσσεται ανάμεσα σε όλους τους ανθρώπους και η αναπηρία δεν αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και τροχοπέδη στην καλλιέργεια φιλικών δεσμών. Οι ήρωες με αναπηρία αρχικά βιώνουν την απόρριψη, διότι οι ομήλικοί τους από άγνοια δεν κατανοούν και δεν αποδέχονται την ιδιαιτερότητα και διαφορετικότητά τους. Μετά το στάδιο όμως της απόρριψης, της μοναξιάς, επέρχεται η κοινωνικοποίηση και η δημιουργία φιλικών δεσμών και άρα ίσης μεταχείρισης του αναπήρου ατόμου.

Αναφορικά με τους πίνακες παρουσίασης των χαρακτήρων των βιβλίων, οι πλειοψηφία των ηρώων ανήκει στους σφαιρικούς χαρακτήρες, αφού υπάρχει λεπτομερής περιγραφή των δράσεων και του εσωτερικού τους κόσμου, τους δυναμικούς, που εξελίσσονται μέσα στην ιστορία και ατομικούς. Οι περισσότεροι από αυτούς πρωταγωνιστούν στην ιστορία, ενώ το φύλο ποικίλει και το όνομά τους είναι κοινό.

Συμπερασματικά, στα σύγχρονα παιδικά βιβλία το ανάπηρο παιδί απεικονίζεται ρεαλιστικά μέσα από το λόγο και την εικόνα, που αναδεικνύουν το φαινόμενο της διαφορετικότητας. Στόχο των συγγραφέων αποτελεί η προετοιμασία του ανήλικου αναγνώστη για μια κοινωνία πολυπολιτισμική, απαλλαγμένη από στερεότυπα και προκαταλήψεις, που σέβεται και αποδέχεται τη διαφορετικότητα των ατόμων. Τα περισσότερα βιβλία έχουν ενημερωτικό χαρακτήρα και παρέχουν πληροφορίες για την έννοια της αναπηρίας, τα αίτια, τα συμπτώματα, τις συνέπειές της. Δημιουργούν χαρακτήρες αληθινούς κι όχι ουτοπικούς και προωθούν την ενσυναίσθηση. Αυτό γίνεται αντιληπτό αν ληφθεί υπόψιν το τέλος όλων των ιστοριών, όπου οι ήρωες με αναπηρία γίνονται αποδεκτοί από το κοινωνικό σύνολο και ενσωματώνονται σε αυτό. Σε κάποιες ιστορίες πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει ο ήρωας χωρίς αναπηρία, ο οποίος συντελεί στην αποδοχή του ατόμου με αναπηρία. Σε όλες τις ιστορίες οι συγγραφείς δίνουν τέλος ευχάριστο, αφού το παιδί-αναγνώστης επιθυμεί να οδηγηθεί στη λύτρωση, κάθαρση, από τη στιγμή που ταυτίζεται με τους ήρωες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρωτογενείς Πηγές

Αλεξοπούλου-Πετράκη Α. (2005) «Φίλοι ... φως φανάρι», Παπαδόπουλος, Αθήνα.

Ανδρικόπουλος, Ν. (2007) Δυο παπούτσια με καρότσι. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πουλιάκης Π. (2006) «Ο Αυτός», Καλειδοσκόπιο, Αθήνα.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Το βουνό των νάνων – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Η μάγισσα Αμπουλίνα – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Μια μαγική νύχτα – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Σταματοπούλου, Ι. (2005). Η λευκή Μόλι – από την σειρά Μόζα η γάτα. Αθήνα: Κέδρος.

Ψαραύτη Α. (1991) «Ο Θωμάς», Άγκυρα, Αθήνα.

Brigitta, S. (2013) Όλιβερ. Αθήνα: Ίκαρος.

Ross T. (2001) « Η Αργυρώ γελάει», Πατάκη, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Blaska, J. (2004). *Children's literature that includes characters with disabilities or illnesses*. *Disability Studies Quarterly*, 24(1).

Blaska, J. (2003). *Using Children's Literature to Learn about Disabilities and Illness*. Troy, NY: *Educator's International Press*.

Hollindale (2002): « Ιδεολογία και παιδικό βιβλίο» μτφρ. Θ. Τζόλα, επιμέλεια Μ. Κανατσούλη, Αθήνα.

Olivier, Michael (2009). *Αναπηρία και Πολιτική/μτφ . Θάλεια Μπεκερίδου & Γιώτα Καραγιάννη (επιμ.)*. Αθήνα: Επίκεντρο.

Ελληνόγλωσση

Γιαννικοπούλου Α. (2008): « Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Στη χώρα των χρωμάτων», Παπαδόπουλος, Αθήνα.

Γκόβαρης Χ. (2011): « Εισαγωγή στην διαπολιτισμική εκπαίδευση», Διάδραση, Αθήνα.

Δελώνης Α. (1986): « Ελληνική παιδική λογοτεχνία, 1835-1985, από τις πρώτες ρίζες, μέχρι σήμερα». Ηράκλειτος, Αθήνα.

Καλλέργης Η. (1995): « Προσεγγίσεις στην παιδική λογοτεχνία». Καστανιώτη, Αθήνα.

Κανατσούλη Μ. (2004): « Ιδεολογικές διαστάσεις της παιδικής ηλικίας». Τυπωθήτω-Δαρδανός, Αθήνα.

Κανατσούλη, Μ. (2002). *Αμφίσημα της Παιδικής Λογοτεχνίας. Ανάμεσα στην ελληνικότητα και την πολυπολιτισμικότητα*. Θεσσαλονίκη-Αθήνα: Σύγχρονοι ορίζοντες.

Κατσίκη-Γκιβάλου Α. (1995): « το Θαυμαστό ταξίδι. Μελέτες για την παιδική λογοτεχνία», Πατάκη, Αθήνα.

Πρεβεζάνου Β. (2007): « Ιδεολογικές διαστάσεις του “άλλου” στο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο», Κέδρος, Αθήνα.

Σεμερτζίδου Ε. (2005): « Παιδική λογοτεχνία και ετερότητα. Διαχρονικά στερεότυπα και προκαταλήψεις». Ανακτήθηκε στις 17-01-2019 από: <http://www.wif.gr/wif/?p=1372>

Τζανή Μ. (2004) : « Κοινωνιολογία Παιδείας» Γρηγόρη, Αθήνα.